

LA LINGÜÍSTICA, FACTOR D'INTEGRACIÓ

DINS LA CULTURA CATALANA D'AVUI

per Antoni M. Badia i Margarit

En la lingüística catalana d'avui s'han de distingir dos aspectes ben diferents. Per un costat, hi trobem el treball corrent dels seus conreadors, que arpleguen dades, les analitzen i n'extreuen unes conclusions, com és habitual en la recerca científica universal. Hi sorgeixen discrepàncies i discussions, cosa no menys habitual (i cosa que fa progressar la coneixença de la matèria corresponent). Però, per l'altre costat, hi ha quelcom poc definible, una mena de convicció no confessada explícitament, potser tampoc no prou conscient, que furga sens parar al dessota del treball corrent, el qual així adquireix una nova dimensió aglutinadora. Que quedi ben entès que la tal força interior no constreny en cap moment la llibertat de l'investigador, que és absoluta i total, ni li escrostonia el nivell científic objectiu de la seva obra. Més aviat aquest s'adona d'una manera o altra que la seva tasca té, entre nosaltres, una justificació que debades cercaríem en d'altres medis culturals. Espero que tothom comprendrà que refereixi l'especial disposició de què parlo al meu concepte de «ciència i passió», tal com l'he proposat manta vegada. És una característica que informa tota la lingüística catalana moderna, però que ara, ço és en els darrers vint-i-cinc o trenta anys, s'hi manifesta sobretot en el sentit de refermar-ne la conjunció de mires.

En efecte, algú podria creure que els resultats de l'acció integradora que assaïjo de descriure ací ja eren manifestos en la lingüística històrica i en la dialectologia del primer terç del segle present, per raó que aquestes disciplines s'enduien tothom i, per tant, en monopolitzaven els interessos. I no: així, la lingüística històrica i la dialectologia només haurien integrat... allò que ja era integrat! Com es podria integrar una cosa única? Justament aquest era el perill: que érem una cultura d'una sola lingüística. D'altra banda, el seu enriquiment temàtic es féu esperar molt: durant el període que va més o menys de 1901 a 1936, entre nosaltres, no solament s'ana-

En aquesta foto, presa durant el I Colloqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica, Antoni M. Badia i Margarit i Josep Roca-Pons, al costat d'Albert Porqueras-Mayo i d'altres membres de la NACS.

va fent dialectologia (i matèries annexes: etimologia, homonímia, «paraules i coses», etcètera), sinó que s'anava fent sempre la mateixa dialectologia. Els lligams externs gairebé se'ns reduïen a la Société de Linguistique Romane, que també feia dialectologia (bé que un xic més dinàmica i, per tant, renovadora). Tanmateix, el Cours de Saussure havia aparegut el 1916, i el Congrés de L'Haia (amb la revelació de la fonologia de Praga) s'havia reunit el 1928... Però nosaltres, fidels a la dialectologia, sempre la mateixa dialectologia... Tot al més, rebíem l'influx de Menéndez Pidal, tampoc no tan allunyat dels continguts de la lingüística catalana del moment. A l'adveniment de la guerra civil, que interrompé brutalment i violenta la vida cultural i científica del país, aquesta lingüística catalana de fet encara no havia començat d'obrir-se.

I tampoc no s'hi insinuaria cap innovació durant la segona guerra mundial (que incomunicà persones i bibliografia), ni més ençà encara, atents que estàvem els catalans a salvar les essències...

Uns anys després, la situació esdevingué diferent. No és fàcil de fixar cronologies; això no obstant, jo diria que el Congrés de Lingüística Romànica de Barcelona (1953) assenyala un tímid inici de la nostra obertura d'interessos científics a camps que fins aleshores no ens eren prou familiars. Des d'aleshores i sobretot a partir dels anys seixanta, es forjà una consciència de cohesió de la lingüística catalana, precisament quan aquesta passava a ésser vària. Vària en les metodologies, però una en els objectius; més ben dit, en un sol i coincident objectiu: la llengua catalana,

que seria estudiada cada cop des d'angles més nombrosos. En aquells anys, com dic, quedava elaborada, dins la nostra lingüística, una idea profunda, de vast sentit aglutinador. Examinant-ne processos i resultats ara, un quart de segle més tard, constatem que, a despit de l'afiançament de les posicions tradicionals i de l'aparició i l'expansió de noves escoles, la lingüística catalana continua essent un poderós element d'integració cultural. Sens dubte fins ara n'he parlat d'una manera massa vaga, potser misteriosa i tot. Perquè el lector compregui d'un cop què vol dir, per a mi, que la lingüística catalana és, avui, un poderós element d'integració, en presentaré tres característiques singularitzadores.

La primera. La lingüística catalana és poc teòrica. No ignoro que Ramon Cerdà hi ha fet lingüística general, ni que Lluís Aracil ha contribuït qui-sap-lo a l'establiment de la teoria sociolingüística, ni les valuoses aportacions de Josep Roca-Pons, Sebastià Serrano, Francesc Vallverdú, i d'altres. Nogensmenys, m'hi reafirmo: la lingüística que nosaltres produïm és fonamentalment aplicada; aplicada, no cal dir-ho, a la llengua catalana. Part de dins hi batega d'una manera indefectible la necessitat de recuperar el temps perdut, de rectificar situacions adverses, de fer més ampli el ventall de les metodologies (i, per tant, d'ésser present a totes elles), de cooperar, en suma, a la «normalització», lingüística i cultural. D'ací ve l'afany de no recloure's,

de projectar-se: sovintegen els treballs de divulgació, acceptats i difosos arreu amb sentit de responsabilitat. No manquen veritables estudis especulatius, però que troben acollença dins publicacions de caràcter general (com els aguts articles «de causis linguae», que Gabriel Ferrater inseria dins «Serra d'Or»).

Segona característica. La lingüística catalana manca de liderat. Les coses hi han anat de tal manera que avui no es pot dir de ningú que en sigui el cabdill, com ningú no s'hi pot sentir en possessió de la veritat, sense que això vulgui dir que no comptem amb abundosos especialistes i mestres. Antoni Griera (que, no obstant les seves ingents deficiències tècniques, havia tallat el bacallà entre 1913 i 1933) potser es feia il·lusions de capitanejar en la represa de la lingüística catalana. Però, malgrat una certa prepotència que assolí a l'acabament de la guerra civil, no hi tingué gens de traça, i, de més a més, no era catedràtic, peça essencial en el clima del moment. Joan Coromines, que hauria pogut assumir de debò les funcions de cap indiscutible de la lingüística catalana, s'havia hagut d'exiliar, i, en tot cas, fou mestre de bons filòlegs, però a ultramar. Ramon Aramon i Serra es consagrà preferentment a salvar l'Institut d'Estudis Catalans, tasca excel·lent i decisiva que, emperò, no li permeté de provar-nos la seva capacitat per a dur a terme un mestratge més eficaç, tant més que vivia en l'ostracisme. Els eximis

lingüistes Francesc de B. Moll i Manuel Sanchis Guarnier, vivint fora de Barcelona, no eren massa idonis per a la comesa, deixant de banda que cap dels dos no posseïa un status acadèmic apropiat; de més a més, si aquell no en reunia prou les condicions, no era el cas d'aquest, que, emperò, hagué de partir el seu temps entre la presó, Mallorca i València (aquests dos foren els llocs on, a desgrat de tot, exercí un bon mestratge). Si, per ordre cronològic, ara em toca de parlar de mi, espero que em serà permès d'afirmar que jo no podia esdevenir el mestre absolut, tant perquè no en tenia la voluntat ni el temperament, com perquè, quan potser hauria pogut acostar-m'hi, vaig començar de papallonejar d'un mètode a l'altre. I si algú ha parlat d'una «escola» a propòsit de mi, això és per raó del meu lloc a la Universitat, pel qual han desfilat —i desfilen— abundosos estudiants interessats, i un o altre havia de caure-hi... De les generacions posteriors, Josep Roca-Pons (bé que de més edat que jo) es veié dut per les circumstàncies a Amèrica, on forjà deixebles destacats; Jordi Carbonell, estirat per interessos ben diferents, només molt tard pogué pensar en la docència universitària, i, encara, aleshores ha hagut d'acomplir-la sobretot lluny de casa, i d'una manera atípica; Germà Colom, que té fusta de mestre, s'establí a Suïssa (on ha demostrat les seves propietats com a tal, també lluny, però, del centre neuràlgic de la cultura catalana); Joan Veny, remarcablement ben

Des de les 8 del matí fins a les 11 del vespre, cada cop que us vingui de gust menjar alguna cosa ben depressa, veniu a CROISSANT.

Dolços, salats, calents, freds, tradicionals, impensables, lleugers o més aviat forts, CROISSANT fa croissants per a tots els gustos, i els fa molt bé!

Els diumenges a la tarda tenim obert.

CROISSANT

Ganduxer, 28 - Tel. 200 21 40
Barcelona

Tasteu també les postres.

dotat per al professorat i per a la recerca, no ha tingut pressa d'escalar el lloc acadèmic que avui ocupa, i sempre es col·loca de gust en un segon terme. Del ric esplet de lingüistes dels darrers anys, no en diré res: encara és prematur de vaticinar-hi preeminències. Nogensmenys, no m'estranyaria que la situació descrita es perllongués durant anys i pany.

Tercera característica. La lingüística catalana *refusa els exclusivismes*. D'antuvi, els lingüistes catalans ho solen tenir en compte tot, probablement per l'esperit de servei a què estem acostumats. Aquesta obertura té mostres espectaculars. Contradiant l'hermetisme que sol caracteritzar els seguidors de Chomsky, Josep Nadal i Farre, que es formà en els rengles de la gramàtica generativa transformacional, es passà estrepitosament a la lingüística diacrònica i a la història de la llengua, així com a la sociolingüística i tot. I no n'és pas un cas únic, ja que no em seria difícil d'adduir d'altres noms, ben coneguts. Mant dialectòleg sagaç d'ahir fa avui lexicografia, o fonologia, o informàtica lingüística o una mica de tot (i això, sense abandonar per complet la primera etapa de dialectologia). Jo mateix (i perdó per la citació reiterada), format en l'historicisme lingüístic, he tingut —i encara tinc, de vegades— velleïtats d'estructuralista i de sociolingüista. No acabaríem mai. Potser per això les actituds polèmiques (indispensables per a fer progressar la ciència, però lamentables si es duen a un extrem) no són entre nosaltres massa

Una de les sessions del col·loqui de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalana celebrat a Andorra el 1979. D'esquerra a dreta: Arthur Terry, Josep Roca-Pons, Giuseppe Tavani i Geoffrey Walker.

dures. Segurament cal fer-hi l'excepció d'una figura cabdal, per raons psicològiques i biogràfiques... O també la d'un sector, com la sociolingüística, que, després de tot, sovint és la matèria menys lingüística de tot el conjunt. Ben mirat, però, és cert que les polèmiques a casa nostra no són violentes.

La lingüística catalana d'avui és un poderós factor d'integració dins la cultura del país: és poc teòrica, manca de liderat i

refusa els exclusivismes. Dit altrament: sabent-se solidària de la comunitat que es val de la mateixa llengua, anteposa l'interès comú als personalismes, i, sense oblidar que labora per la ciència en si mateixa, se sent compromesa a fons amb la societat catalana. I tot això s'esdevé d'una manera col·lectiva, amb una mena de tàcit repartiment de papers d'una obra en la qual l'únic paper que manca és el de director.

ANTONI M. BADIA I MARGARIT

joan ballester canals

Consell de Cent. 281-Telèfon 254 01 64
08011 Barcelona

OBRA DEL DICCIONARI PUBLIA.
APORTACIÓ CATALANA. RAIXA.

LLIBRERIA DEDICADA
DE SEMPRE A LA VENDA
EXCLUSIVA DE LLIBRES I
DISCOS CATALANS

LLIBRES - DISCOS

FIAMBRES I EMBOTITS FINS

Domènech

En Josep Ma.

El darrer artesà amb
tots els seus defectes.

Navas de Tolosa, 366 Tel. 351 82 03
BARCELONA 27